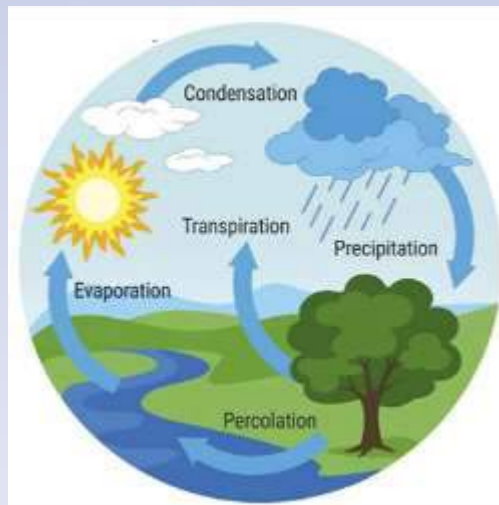

Тема: Кругообіг речовин – основа єдності живої і неживої природи. Потік речовин, енергії та інформації

Мета: сформувати уявлення про потік речовин, енергії, інформації в екосистемах. Пояснити поняття кругообігу речовин та його значення для живих організмів. Описати основні процеси перетворення енергії в живих системах. Розвивати логічне мислення, уміння порівнювати, узагальнювати інформацію. Формування вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Виховувати повагу до природи.

Обладнання: підручник, зошит, презентація

Тип уроку: комбінований

Кругообіг води

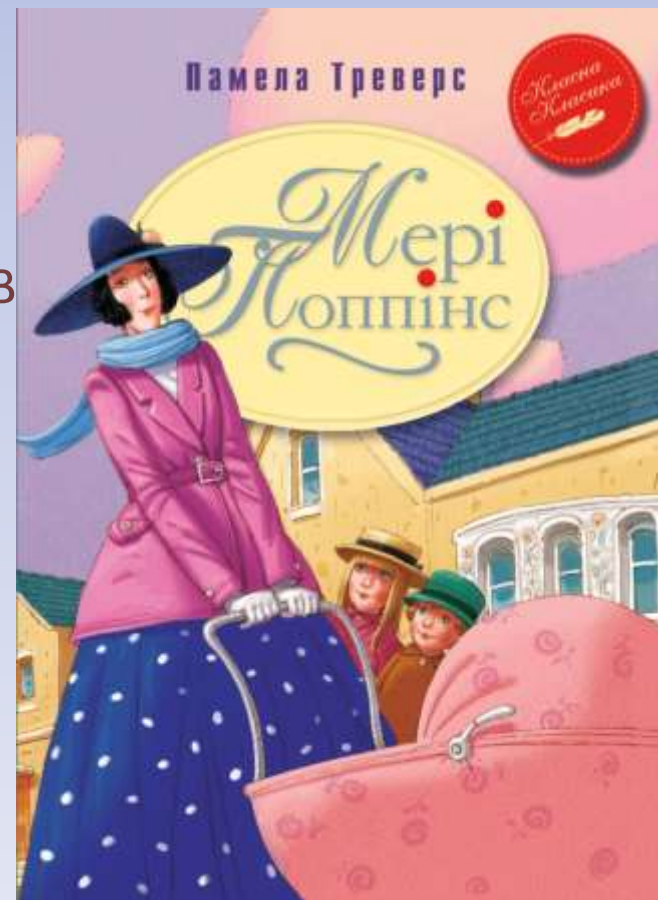

Кругообіг речовин
у земній корі

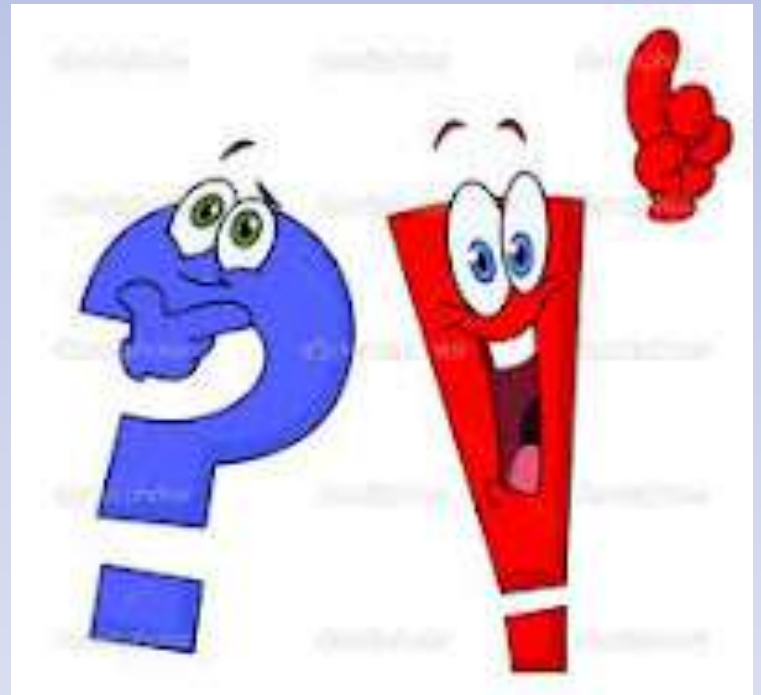
Біологічний кругообіг

«Звір і птах, камінь і зірка – усі ми одне, усі одне... – примовляла Кобра, опустивши капшук і теж погойдуючись у проміжку між дітьми. – Дитина і змія, зірка і камінь – усі ми одне...» – писала англійська письменниця Памела Ліндон Треверс у повісті «Мері Поппінс». Що об'єднує все живе й неживе в єдину цілісність під назвою ПРИРОДА?

Властивості живого

- Єдиний хімічний склад
- Клітинна будова
- Живлення
- Дихання
- Видалення
- Ріст та розвиток
- Рух
- Подразливість
- Розмноження

ПОТІК РЕЧОВИН, ЕНЕРГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЇ

— це сукупність процесів, що здійснюють надходження, перетворення й видалення речовин, енергії та інформації в природних системах.

Потік речовин, енергії та інформації є основою матеріальної єдності світу, сутність якої в подібності всіх об'єктів та явищ природи.

ПЕРИОДИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ЭЛЕМЕНТОВ Д.И. МЕНДЕЛЕЕВА																		VII		VIII	
																		(H)		He	
1	1																				
2	2																				
3	3																				
4	4																				
5	5																				
6	6																				
7	7																				
8	8																				
9	9																				
10	10																				
* ЛАНТАНОИДЫ																					
** АКТИНОИДЫ																					

У НЕЖИВІЙ природі переважають Оксиген, Силіцій, Алюміній, Натрій, Кальцій, Ферум, Магній, Калій.

У ЖИВІЙ природі переважають Гідроген, Оксиген, Карбон, Нітроген, Фосфор, Сульфур.

УМІСТ ДЕЯКИХ ХІМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ В ОРГАНІЗМІ ЛЮДИНИ, МОРСЬКІЙ ВОДІ ТА ЗЕМНІЙ КОРІ

- H
- O
- C
- N
- Si
- Al
- Fe
- Ca
- P
- Cl
- Na

Людина

H = 10%
O = 65%
C = 19%
N = 3%
Ca = 2%
P = 1%

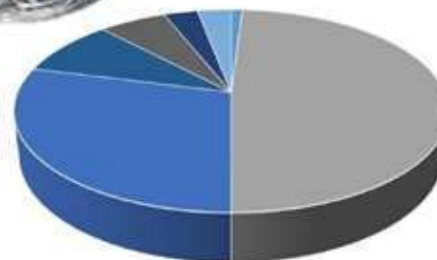
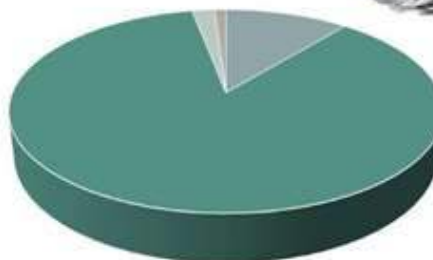
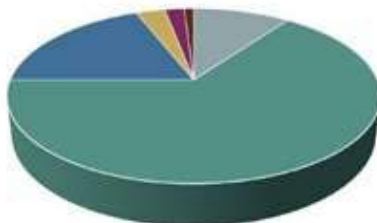
H = 11%
O = 86%
Cl = 2%
Na = 1%

Океан

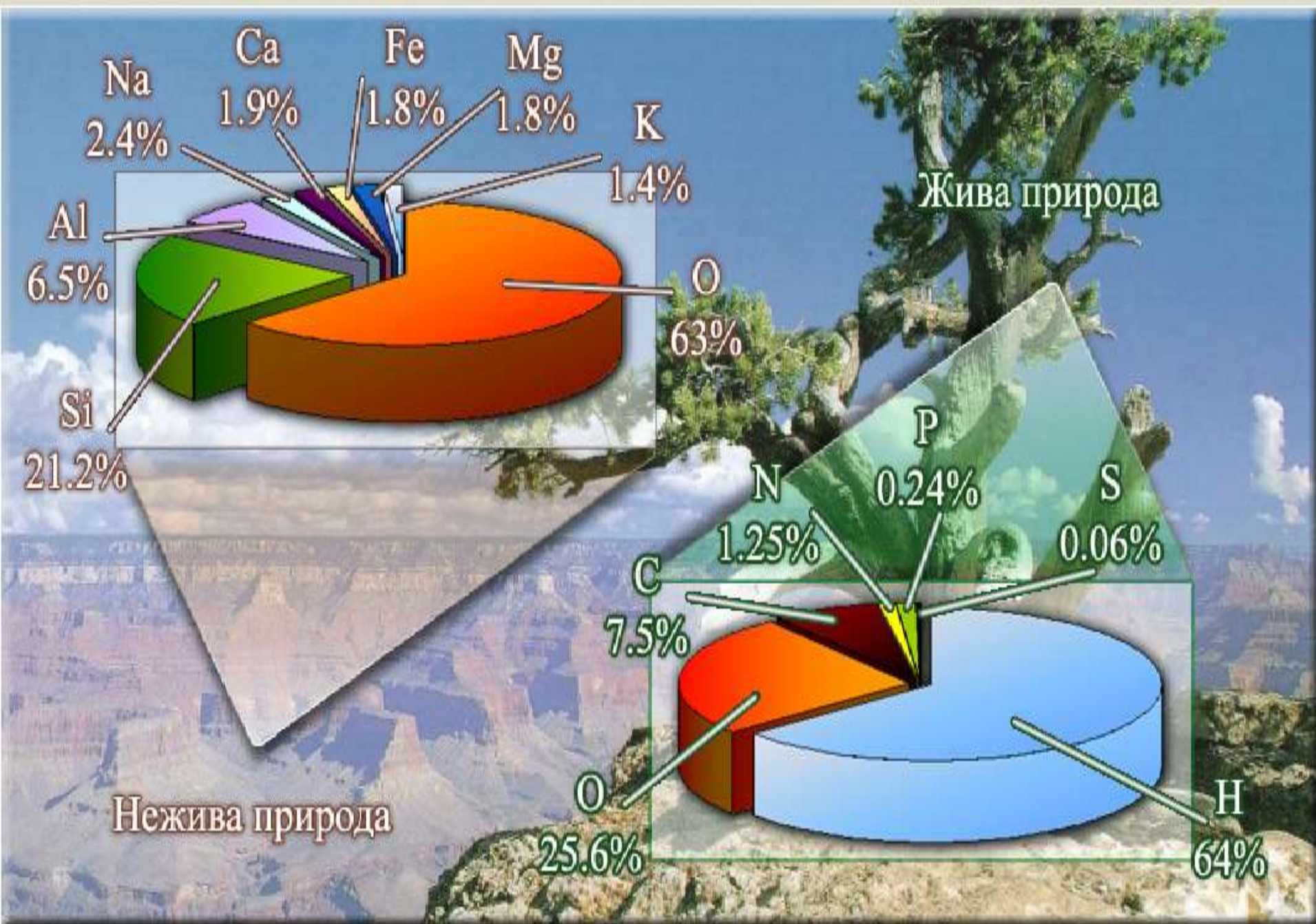

Земна кора

H = 1%
O = 49%
Si = 29%
Al = 9%
Fe = 6%
Ca = 3%
Na = 3%

Мал. 1.2. Відносна кількість основних елементів у живій та неживій природі

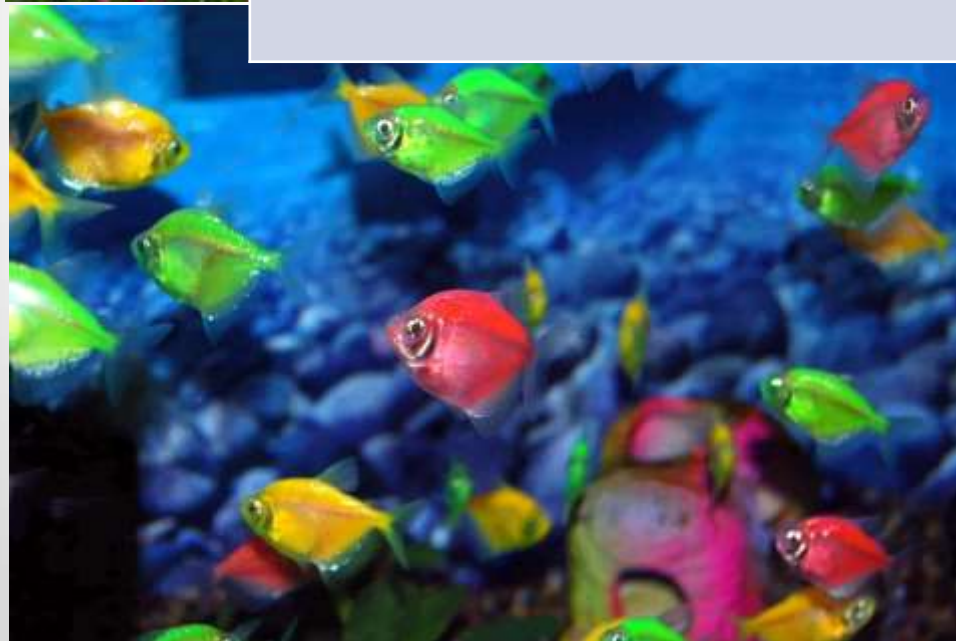

Білки

Вуглеводи

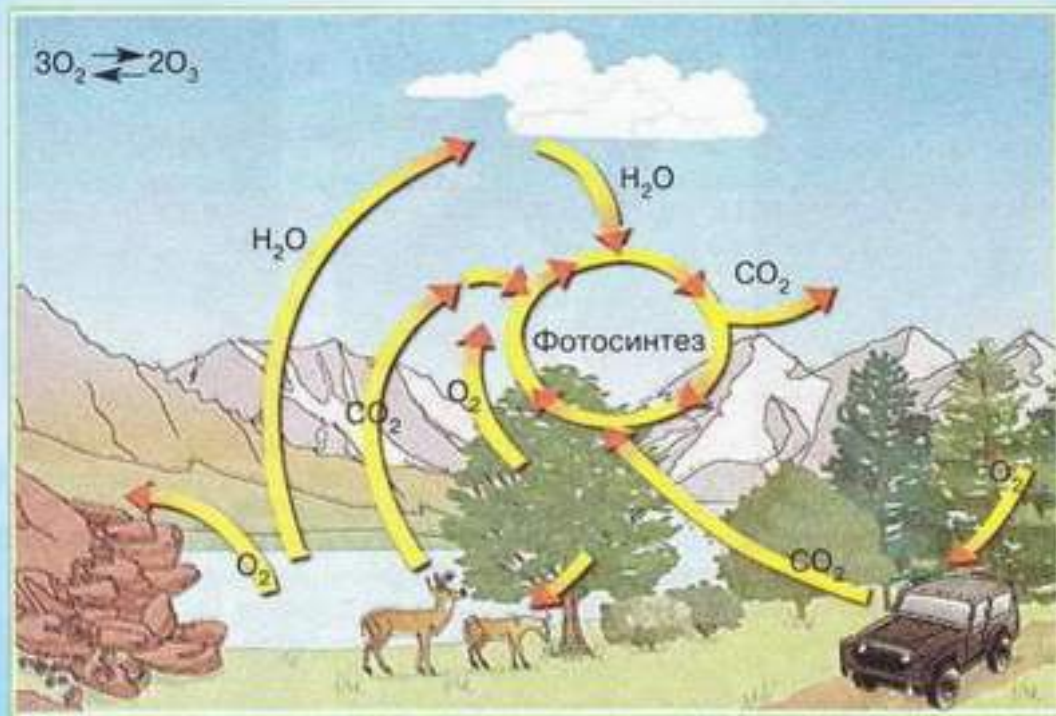
Жири

Нуклеїнові кислоти

КРУГООБІГ КИСНЮ

Колообіг елемента - сукупність процесів у природі, під час яких атоми або йони елемента внаслідок хімічних реакцій переходять від одних речовин до інших

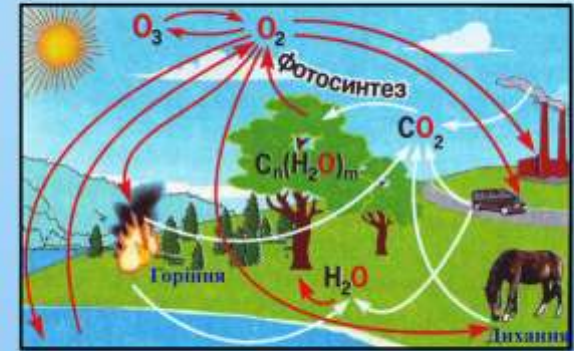

Схема колообігу Оксигену

Нітроген у природі:

в тілах живих організмів → органічні сполуки;
у повітрі → газоподібні сполуки; у ґрунті – солі амонію, нітрати і нітри.

Схема колообігу Нітрогену

Зелені рослини

Світовий океан

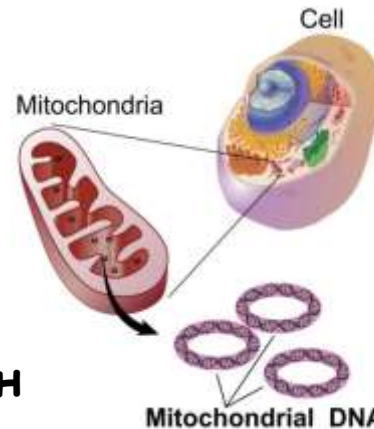
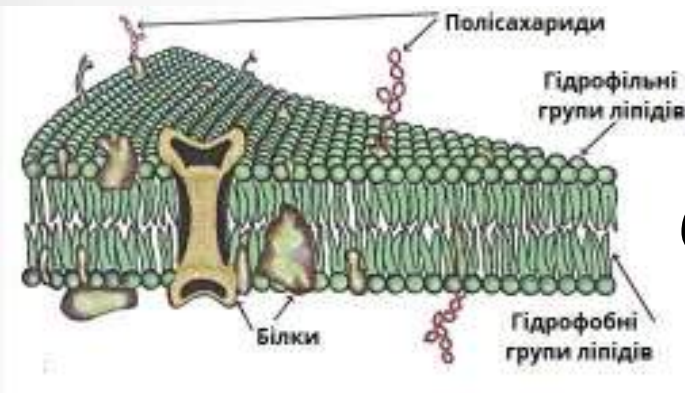
колообігу води

Роль хімічних речовин у живій природі

структурна

інформативна

енергетична

Закон збереження маси речовин

Речовина, енергія, інформація

РЕЧОВИНИ

Речовини надходять до біосистем й беруть участь у пластичних й енергетичних перетвореннях. Пластична функція речовин полягає в утворенні власних речовин, тканин, органів живого. Енергетичні перетворення речовин пов'язані з утворенням або руйнуванням їхніх хімічних зв'язків

ЕНЕРГІЯ

Біологічні системи здатні отримувати **світлову** (енергія Сонця) або **хімічну** (енергія речовин) енергію ззовні, перетворювати її в різні види (механічну енергію руху, електричну енергію збудження, теплову енергію для терморегуляції тощо)

Інформація

Інформація

Завдяки зовнішній інформації здійснюється подразливість живого, а генетична інформація забезпечує індивідуальний розвиток та зв'язок поколінь у часі

Речовини

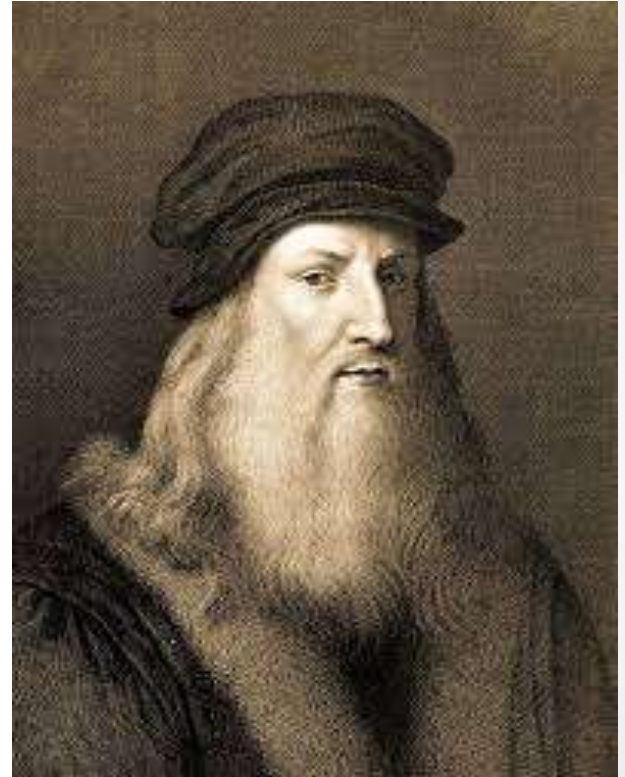
Енергія

Триєдиний потік речовини, енергії та інформації виконує провідну інтегративну роль для самоорганізації та цілісності біологічних систем

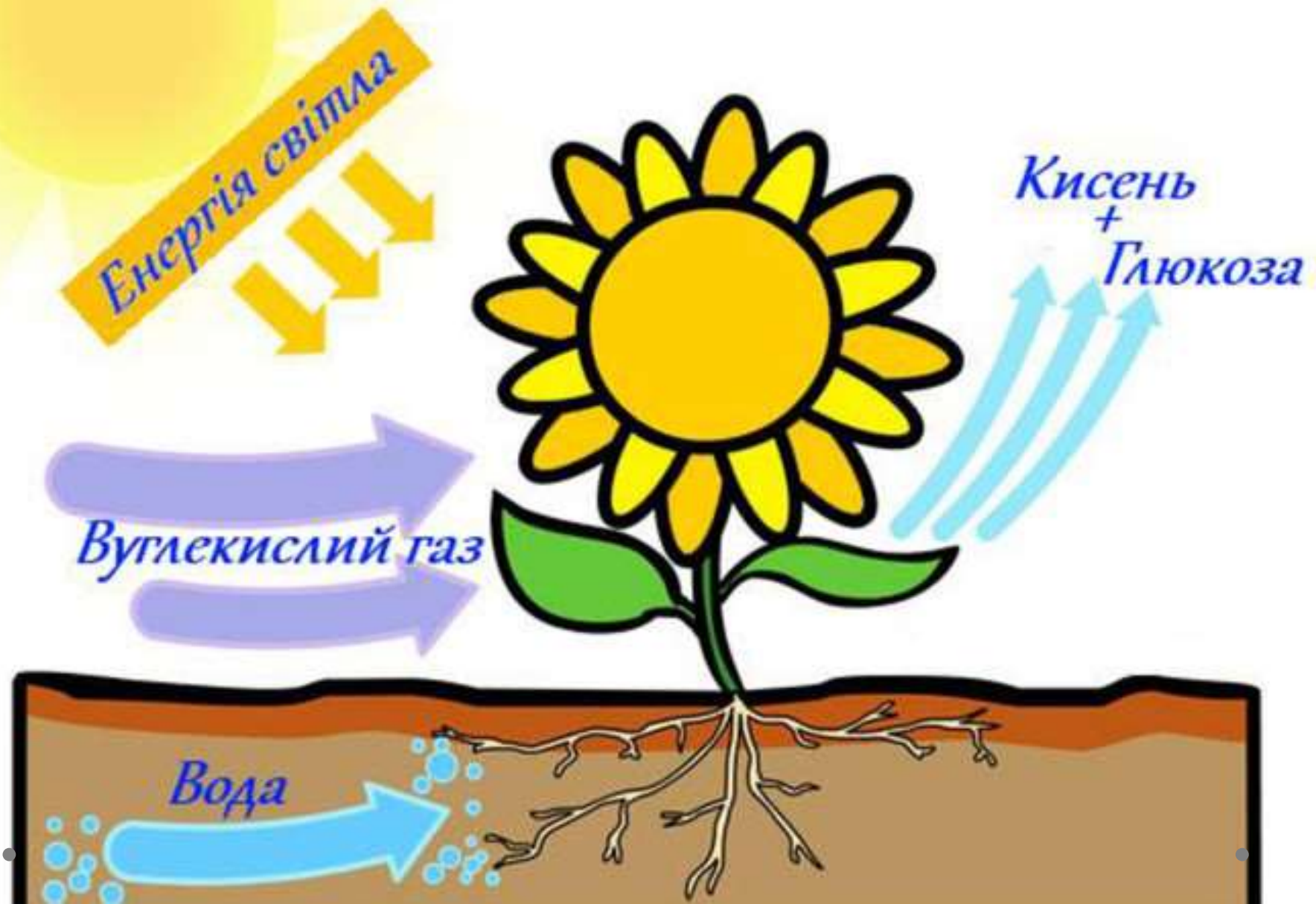

Біологія + Природа

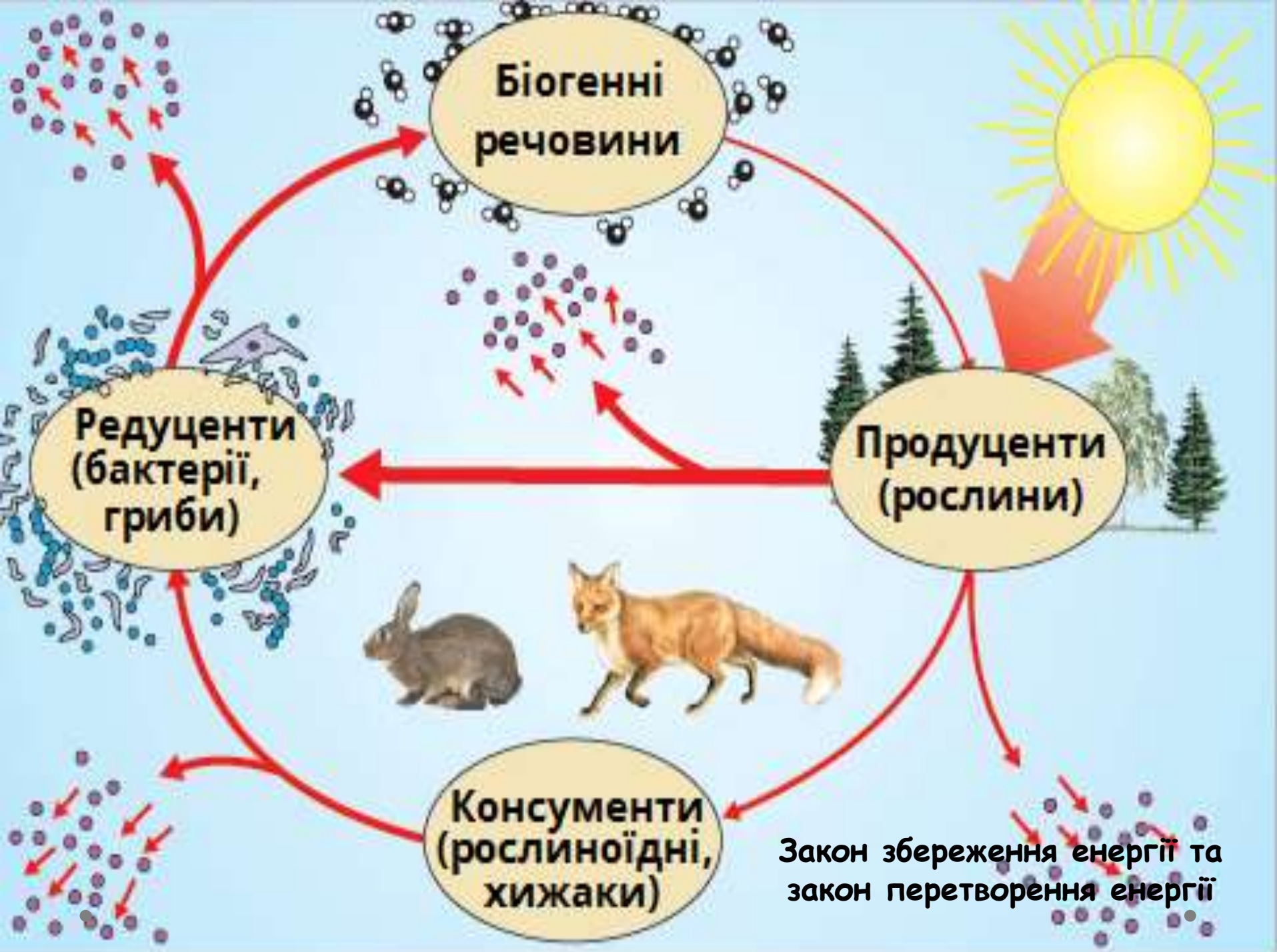
- Видатний італійський художник, винахідник і вчений Леонардо да Вінчі був зачарований водою. «Воді дана чарівна сила – стати соком життя на Землі». Оціни значення води для потоку речовин, енергії та інформації в живій природі.

Закон збереження енергії та закон
перетворення енергії

вигляді сигналів, що мають фізичну, хімічну
чи біологічну природу.

Значення інформації для живої природи

↓
подразливість

↓
адаптивність

↓
спадковість

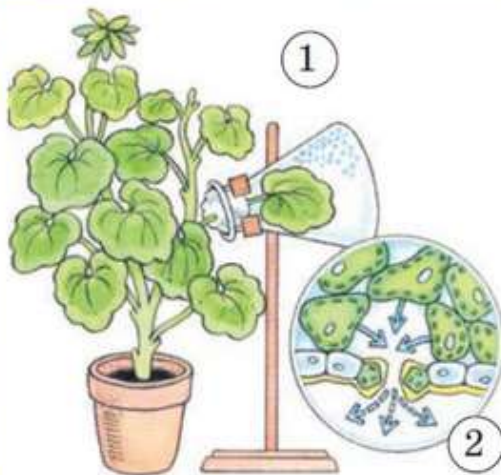
Коротко про головне

- ▶ Основа єдності природи – потік речовин, роль якого пов'язана з трьома основними функціями хімічних сполук: структурною, енергетичною, інформативною.
- ▶ Джерелом енергії, яка започатковує всю різноманітність її перетворень, є Сонце.
- ▶ Завдяки зовнішній вхідній інформації здійснюється подразливість та адаптивність живого, внутрішня генетична інформація забезпечує життєдіяльність, розвиток та зв'язок поколінь у часі, а зовнішня вихідна інформація організовує взаємодію між живими системами.

Дослід на випаровування води рослинами

Мал. 88. 1. На стінках колби з'явилися краплинки води.
2. Схема випаровування води листками

Мета: довести, що рослини випаровують воду.

Умови дослідів: помістити гілочку рослини в колбу.

Висновки: чому на стінках колби з'явилася вода?

Мал. 89. На світлі рослина виділяє кисень

Мета: довести, що в процесі фотосинтезу виділяється кисень.

Умови дослідів: одна рослина на світлі, інша в темряві.

Висновки:

1. Де горітиме свічка?
2. Чому?

ЯК ДОВЕСТИ ЄДНІЙСТЬ ЖИВОЇ І НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ?

Домашнє завдання

Опрацювати параграф 1.5, вивчити поняття, в зошиті створити схему «Роль хімічних речовин в живій природі» (стор 20).

